

Проведені дослідження дають підставу стверджувати, що методика сприяє успішній соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах позашкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
2. Литовченко О.В. Сучасні моделі залучення дітей та молоді з особливими потребами до позашкільної освіти / О.В. Литовченко // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2013. – № 10. – С. 130–139.
3. Сак Т. Індивідуалізація навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 4. – С. 18–23.

Яковенко А.О.

пошукач,

*кафедра логопедії факультет корекційної педагогіки та психології,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова;
логопед, дитяча клінічна лікарня № 7 м. Київ*

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ МОВЛЕННЕВОЇ ГОТОВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вивчення причинно-наслідкових механізмів розвитку мовленнєвих порушень залишаються надзвичайно актуальними і до кінця не вирішеними, незважаючи на численні проведені дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів [1, с. 80; 4, с. 384; 8, с. 105]. В зв'язку з цим набуває актуальності питання щодо визначення груп ризику дітей з формування мовленнєвих порушень та мовленнєвої готовності до навчання у школі. В цьому аспекті найбільш важливим є діти із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).

Вивчення чинників, які впливають на розвиток мовлення, дозволить виділити найбільш значущі, що надасть можливість прогнозувати і профілакувати порушення його вже в ранньому віці і починати ранню логопсихологічну корекцію, що в подальшому полегшить логопедичну корекційну роботу з формування мовленнєвої готовності дитини із ЗНМ до школи.

Нами було проаналізовані пре-, постнатальні та мовленнєві фактори ризику у 62 пар батьків та 31 дитини із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) дошкільного віку [5, с. 69]. У вивчення структури та корекційної логопедичної роботи з формування мовленнєвої готовності приймали участь 50 дітей із ЗНМ. Результати оцінювалися бальною системою та за допомогою χ^2 Пірсона.

Аналіз мовленнєвих факторів ризику показав, що 30 дітей із ЗНМ (96,8%) гуліти розпочали вчасно. Пізня поява лепету (після 6 місяців) вже відмічалася у 17 дітей, що становило 54,8%. У 96,8% батьків дітей із ЗНМ мали мовленнєві порушення та у 19 дітей (61,3%) спостерігалася переривання мовленнєвого розвитку. Серед аналізованих мовленнєвих факторів у

13 (41,9%) було відмічено поєднання трьох з них – затримки появи лепету, першого слова та речення, у інших по два [5, с. 70].

Мовленнєва готовність вивчалася за трьома основними її компонентами: базовий інтелектуально-особистісний, семіотичний та регуляційний (табл. 1) [3, с. 2].

Таблиця 1

**Структура мовленнєвої готовності
дітей старшого дошкільного віку із мовленнєвими порушеннями**

№ з/п	Мовленнєва готовність	
	Компоненти	Структурні одиниці
1	Базовий інтелектуально-особистісний	Кінестетичний праксис
		Кінетичний праксис
		Зорово-моторна координація
		Слухомовленнєва пам'ять
		Вербалізація просторових уявлень
		Вербально-логічне мислення
		Пізнавальна активність
2	Семіотичний	Фонематичні процеси (сприймання, контроль, уявлення, аналіз)
		звуквимова
		Лексика
		Граматика
3	Регуляційний	Мовленнєва саморегуляція
		Самоконтроль

Основним діагностичним інструментарієм для дослідження стану сформованості мовленнєвої готовності та її компонентів слугував Гейдельбергський тест. Слід зазначити, що для дітей із ЗНМ нами були розроблені окремі зразки мовленнєвих тестів для кожного з використовуваних діагностик [7, с. 55].

Аналіз отриманих результатів показав, у дітей із ЗНМ порушені всі компоненти її. Найбільше страждає базовий інтелектуально-особистісний компонент. Серед 50 досліджених дітей із ЗНМ – 29 (58%) показали низький рівень розвитку його та 21 (42%) – середній. Пізнавальна активність, слухомовленнєва пам'ять та вербально-логічне мислення – були порушені найбільше – 37 (74%) осіб був визначений низький рівень вмінь, у всіх інших (13 осіб) – середній.

Однаково порушені виявилися у семіотичному та регуляційному компонентах у таких дітей. Так, 18 малюків (36%) та 32 дитини (64%) показали низький та середній рівні вмінь відповідно. В семіотичному компоненті найбільш порушені були визначені: звуквимова (20 дітей (40%)) та граматика (17 дітей (34%)). Майже в однаковому відсотковому відношенні порушені на низькому рівні фонематичні процеси (16 (32%)) та лексика (15 (30%)) [6, с. 253].

За всіма трьома компонентами мовленнєвої готовності 26 дітей (52%) показали низький рівень та 24 дитини (48%) – середній рівень.

Після отриманих діагностичних даних щодо рівня сформованості мовленнєвої готовності дітей із ЗНМ нами була розроблена логопедична корекційно-розвивальна програма. Вона створена, враховуючи мовленнєві порушення дітей та включає блоки загальнообов'язкових розвивальних, корекційно-спрямованих та завдань підвищеної складності з використанням комплексу логопедичних завдань, комп'ютерних ігор та інноваційних логопедичних технологій. Запропонована програма спирається на принципи системності, комплексності та індивідуальності [2, с. 2].

Отримані результати корекційної роботи з базовим інтелектуально-особистісним компонентом мовленнєвої готовності показали, що в 1,5 разів збільшилася кількість дітей із середнім рівнем за рахунок зменшення їх на низькому рівні. 32 дитини (64%) після корекційної роботи проти 21 (42%) до неї підвищили свій рівень знань. 11 дітей піднялися з низького рівня до середнього. Щодо семіотичного компоненту, нам вдалося збільшити кількість дітей на 10 осіб на середньому рівні, за рахунок зменшення їх в 2,25 разів на низькому рівні. Підвищити кількість дітей із середнім рівнем регуляційного компоненту на вдалося у 6 дітей. Слід зазначити, що жодна із ЗНМ не змогла піднятися до високого рівня виконання тестів за всіма компонентами мовленнєвої готовності.

Після використання запропонованої програми нам вдалося зменшити показники низького рівня розвитку мовленнєвої готовності на 18% дітей. Таким чином всього 17 дітей (34%) після корекційної роботи проти 26 (52%) до неї залишилися із низьким рівнем мовленнєвої готовності. Такі результати вказують на системність та важкість порушень всіх структурних компонентів мовленнєвої готовності у дітей із ЗНМ та на ефективність запропонованої корекційно-розвивальної логопедичної програми.

Список використаних джерел:

1. Корнев А.Н. Системный анализ психического развития детей с недоразвитием речи: дис. д. психологических наук: 19.00.04 / А.Н. Корнев. – Санкт-Петербург, 2006. – 515 с.
2. Свідоцтво про право власності на твір № 73887, 20.09.17. Програма корекційної логопсихологічної роботи з формування мовленнєвої готовності дітей із порушенням мовлення різної нозології / Яковенко А.О. // Свідоцтво про право власності. – 2017. – С. 1–4.
3. Свідоцтво про право власності на твір № 73890, 20.09.17. Діагностична карта мовленнєвої готовності дитини старшого дошкільного віку до вступу в школу / Яковенко А.О. // Свідоцтво про право власності. – 2017. – С. 1–38
4. Шеремет М.К. нейропсихологічні засади формування мовлення у дітей із тпм [електронний ресурс] / М.К. Шеремет, Ю.В. Коломієць // актуальні питання корекційної освіти. – 2012. – Вип. 3. – С. 384–393. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/ujm/apko_2012_3_48
5. Яковенко а.а. Сравнительный анализ пре- и постнатальных факторов риска развития нарушений речи у детей дошкольного возраста / А.А. Яковенко, Л.М. Яковенко // atj. – 2014. – № 3. – С. 68–72.
6. Яковенко А.О. Стан сформованості семіотичної підсистеми як складової частини мовленнєвої готовності дітей до навчання у школі / Анна Олександрівна Яковенко // Науковий часопис. – 2016. – № 32. – С. 252–259.
7. Grimm H., Scholer H. Heidelberger Sprachentwicklungstest. Handanweisung für die Auswertung und Interpretation. – Göttingen, 1978. – 155 p.
8. Pindzola R.H., Plexico L.W., Heynes W.O. Diagnosis and evaluation in speech pathology. – 2015. – 421 p.